

ΕΜΠΛΑ- Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΣΥΡΙΑΣ

Όταν στα 1964 η αρχαιολογική σκαπάνη διατάραξε τον ύπνο, έναν ύπνο αιώνων, της αρχαίας Συριακής πόλης Έμπλα και έκαμε ν' αναδυθεί στη συνέχεια μέσα απ' τα σπλάχνα της, το αρχαίο μεγαλείο της, κανείς δε φανταζόταν ότι η ανακάλυψη αυτή θα έριχνε σημαντικό φως σε άγνωστες πτυχές της αρχαίας ιστορίας της Εγγύς Ανατολής. Και ότι θα διανοίγονταν νέοι ορίζοντες έρευνας στους γειτονικούς πολιτισμούς, ακόμα και πάνω σε βιβλικά θέματα.

Έτσι όμως έγινε. Στη Βόρεια Συρία, 55 χλμ νότιαδυτικά του σημερινού Χαλεπίου, υπάρχει ο γιγάντιος λόφος ερειπίων γνωστός ως Τελλ Μαρδích. Κάτω απ' αυτόν βρίσκονται τα ερείπια της βασίλισσας πόλης της αρχαίας Συρίας, της Έμπλα.

Χρειάστηκαν δέκα ολόκληρα χρόνια αρχαιολογικής εκσκαφικής έρευνας (1964-1974) που έγινε από τον Ιταλό αρχαιολόγο Paolo Matthiae (Ματιέ) και την αποστολή του, για να προσδιορισθεί η ταυτότητα αυτής της πόλης. Οι πρώτες ενδείξεις δόθηκαν όταν στα 1968, βρέθηκε ένα σπασμένο βασιλικό άγαλμα με μια επιγραφή στην Ακκαδική σφηνοειδή γραφή αφιερωμένο στην Ιστάρ (θεά της γονιμότητας) από τον Ιμπίτ-Λιμ, βασιλιά της Έμπλα. Οι ενδείξεις πλήθαιναν, ώσπου στα 1974-75 ανακαλύφθηκαν πινακίδες αργίλου και κομμάτια με επιγραφές σε σφηνοειδή γραφή σε μια βορειο-δυτική σημιτική διάλεκτο που έμοιαζε με τα βιβλικά εβραϊκά, τα χανανιτικά και φοινικικά. Επρόκειτο για την εμπλαϊκή διάλεκτο χρονολογούμενη γύρω στα 2.300 π.Χ—χίλια χρόνια πιο παλιά από τις πινακίδες της Ουγκαριτ (Ρας Σάμρα της Συρίας) και 800 πριν από την εποχή του Μωυσή!

Άλλες πινακίδες που βρέθηκαν μέσα στο βασιλικό παλάτι και στο επιστόλιο της μεγάλης αίθουσας, επιβεβαίωσαν την ιστορική πληροφορία ότι η πόλη αυτή καταστράφηκε στα 2.250 π.Χ από τον Ναράμ-Σιν, εγγονό του περίφημου Σαργών της Ακκάδης.

Έτσι, συγκεντρώθηκε ένας μεγάλος όγκος γραπτών κειμένων (18.000 συνολικά) απ' τα οποία ο Giovanni Pettinato (Πετινάτο), ειδικός στις σφηνοειδείς γραφές μαζί με τον προαναφερθέντα καθηγητή Matthiae, μας έδωσαν το περίγραμμα της Έμπλα και της αυτοκρατορίας της όταν βρισκόταν στο ζενίθ της δόξας της. Οι πινακίδες αυτές και τα διάφορα άλλα τεμάχια που ανακαλύφθηκαν, αποτελούν ίσως το πιο πλήρες αρχείο ενός αρχαίου πολιτισμού.

Απ' αυτές τις ανασκαφές, η διεθνής επιστημονική κοινότητα πληροφορήθηκε μερικά πολύ ενδιαφέροντα πράγματα. Ένα μέρος αυτών των πληροφοριών θα μεταφέρουμε εδώ, προσπαθώντας να δώσουμε το στίγμα του εμπλαϊκού πολιτισμού και τη σημασία της αρχαιολογικής αυτής ανακάλυψης.

Απ' τις αρχές της ανασκαφικής έρευνας (1964) ανακαλύφθηκε ένα τμήμα της Έμπλα με το βασιλικό παλάτι της—το όνομα της οποίας ήταν ήδη γνωστό από άλλα κείμενα της αρχαίας Μεσοποταμίας. Αργότερα, στα 1973, ανακαλύφθηκαν ίχνη από οικοδομές της αρχικής πόλης που είχαν εξαφανιστεί-καταχωθεί, μετά από κάποια μεγάλη καταστροφή. Δύο χρόνια αργότερα, ήρθε στο φως η αίθουσα των βασιλικών αρχείων με χιλιάδες ενεπίγραφες πλάκες.

Μια διεθνής επιτροπή συγκλήθηκε για τη μελέτη και τη δημοσίευση των χιλιάδων αυτών πινακίδων κάτω απ' τη γενική διεύθυνση αρχαιοτήτων της Συρίας. Πράγματι, άρχισε μια συστηματική μελέτη, αλλά ατυχώς δεν έλειψαν και τα ευτράπελα και τα... παρατράγουδα, όπως συνήθως γίνεται σ' όλες τις νέες ανακαλύψεις. Λίγο έλειψε να δημιουργηθεί και διπλωματικό επεισόδιο μεταξύ Συρίας και Ισραήλ, όταν ο Pettinato δήλωσε στον τύπο, ότι κατέληγε στο συ-μπέρασμα πως υπήρχε συγγένεια ανάμεσα στην αρχαία εμπλαϊκή και στην εβραϊκή γλώσσα.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τόσο τα ανασκαφικά ευρήματα, όσο και οι ίδιες οι πινακίδες που ανακαλύφθηκαν στην Έμπλα άφησαν να αναφανεί ότι ήκμασε ένας πλούσιος υλικός και πνευματικός πολιτισμός. Η αυτοκρατορία της Έμπλα κυριαρχούσε κάποτε σχεδόν σ' όλη τη Μέση Ανατολή. Η ίδια η πρωτεύουσα πόλη, κατοικούνταν από 250.000–300.000 κατοίκους, πράγμα που σημαίνει ότι ζούσε σ' αυτήν ένας από τους μεγαλύτερους πληθυσμούς οποιοσδήποτε αρχαίας πόλης-κράτους. Μια πόλη-κράτος που εκτός από τους πολυάριθμους κατοίκους, διέθετε δεκάδες χιλιάδες βοοειδή πρόβατα και γίδια. Τα βασιλικά ταμεία γέμιζαν από τους φόρους υποτέλειας γειτονικών χωρών, αφού οι Βασιλιάδες της Έμπλα έφτασαν να αναμετρηθούν με τον περίφημο Σαργών του Ακκάδ. Δεν είναι λοιπόν απορίας άξιο ότι η Έμπλα είχε αναπτύξει έναν μεγαλειώδη πολιτισμό που αποσπά το θαυμασμό των αρχαιολόγων. Οι τεχνίτες της Έμπλα είχαν γίνει ξακουστοί για την κεραμική και ξυλογλυπτική τους τέχνη. Τα χρυσοπόρφυρα ενδύματα κατασκευάζονταν κατά κόρον και ήταν κλασικό προϊόν των τεχνιτών. Το εμπόριο ήταν ανεπτυγμένο, αφού οι κάτοικοί της είχαν εμπορικές δοσοληψίες

Τόσο τα ανασκαφικά ευρήματα, όσο και οι ίδιες οι πινακίδες που ανακαλύφθηκαν στην Έμπλα άφησαν να αναφανεί ότι ήκμασε ένας πλούσιος υλικός και πνευματικός πολιτισμός.

με την Κύπρο την Παλαιστίνη και τις μεγάλες πρωτεύουσες της Εγγύς Ανατολής, τη Δαμασκό, τη Σουμερία και Αίγυπτο, εμπορευόμενοι υφάσματα, ξυλεία, κρασί και σιτηρά. Υπήρχε ακόμα και ανάλογο φορολογικό σύστημα.

Η γραφή επίσης ήταν πολύ ανεπτυγμένη. Και το επάγγελμα του γραφέα, περιζήτητο. Γιατί ο γραφέας, χάραζε στις πινακίδες τις διεθνείς συμβάσεις μεταξύ των κρατών, κατέγραφε τις ιερές τελετουργίες και τα αφιερώματα (αναθήματα) στους θεούς. Επίσης ο τελευταίος, κατέγραφε τη βούληση του βασιλιά και ό,τι ήταν αναγκαίο για τη διοργάνωση και λειτουργία του εμπορίου. Έτσι, οι γραφείς, είχαν το ίδιο γόητρο με τους στρατηγούς και τους άλλους πλούχιοντες της πόλης.

Η γλώσσα της Έμπλα ήταν ένα βορειοδυτικό σημιτικό γλωσσικό ιδίωμα και σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, υπήρξε πρόγονος των κανανιτικών διαλέκτων. Φαίνεται ότι το ουγκαριτικό λεξιλόγιο κληρονόμησε πολλές λέξεις από την αρχαία εμπλαϊκή γλώσσα.

Από τις ίδιες πινακίδες πληροφορούμαστε ότι οι βασιλιάδες της Έμπλα κρίνονταν όταν ανέβαιναν στο θρόνο. Εκλέγονταν από ιερείς και αξιωματούχους. Το λειτούργημά τους δεν ήταν τόσο κληρονομικό όσο εκλόγιμο. Έτσι, σε κάποιες πινακίδες αναφέρεται, ότι ο βασιλιάς Εβριούμ κέρδισε στις εκλογές στις τέσσερις συναπτες επταετίες και κυβέρνησε επί 28 ολόκληρα χρόνια. Η βασιλική οικογένεια στήριζε πολύ τη δύναμή της, αλλά η διοίκηση απασχολούσε πρεσβυτέρους (ab-bu) και κυβερνήτες (sapitum) που ο ρόλος τους έμοιαζε μ' αυτόν των κριτών της Παλιάς Διαθήκης.

Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο της νοοτροπίας της εμπλαϊκής κοινωνίας είναι ότι στις υποχρεώσεις του βασιλιά συμπεριλαμβάνονταν το να υπερασπίζεται την ευημερία των χηρών, των ορφανών και των πτωχών. Αν ο βασιλιάς παραμελούσε τα καθήκοντά του αυτά, ήταν δυνατόν να χάσει το θρόνο του εκδιωκόμενος από τους πλούχιοντες. Υπήρχε άλλωστε στο παλάτι, αίθουσα ακροάσεως παραπόνων, όπου οι κάτοικοι μπορούσαν να παρουσιάσουν τα προβλήματα και τα παράπονά τους στο βασιλιά. Κι όλα αυτά 2.300 χρόνια π.Χ! Μετά την καταστροφή της Έμπλα στα 2.250 π.Χ., η πόλη δεν ερημώθηκε οριστικά αλλά κατά περιόδους επανεμφανίζεται στο ιστορικό προσκήνιο (2.000-1.800 π.Χ.) μέχρι το 1.600 π.Χ.

Ένα αξιοσημείωτο στοιχείο της νοοτροπίας της εμπλαϊκής κοινωνίας είναι ότι στις υποχρεώσεις του βασιλιά συμπεριλαμβάνονταν το να υπερασπίζεται την ευημερία των χηρών, των ορφανών και των πτωχών.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Από τις ανασκαφές της ιταλικής αποστολής προέκυψαν αρκετά στοιχεία και για τις θρησκευτικές δοξασίες και τις λατρευτικές συνήθειες των Εμπλαϊτών. Πολλές πινακίδες περιέχουν μύθους, επικές αφηγήσεις, ύμνους σε θεότητες, τελετουργίες, συλλογές παροιμιών και μαγικά ξόρκια εναντίον δαιμόνων, εντόμων, σκορπιών κλπ.

Ο μεγαλύτερος Ναός της Έμπλα είχε ένα σχέδιο που διακρινόταν σε τρία μέρη και αποτέλεσε έναν από τους βασικούς τύπους σχεδίων για ναούς στη Συρία και Παλαιστίνη. Αποτελούνταν από ένα προστέγασμα με κίονες, τον προθάλαμο και το εσωτερικό του ναού (άγια των αγίων).

Οι οργανωμένες λατρείες στο ναό, οι θυσίες και το τελετουργικό τους, αποτελούσαν κατά τον αρχαιολόγο K. A. Kitchen, στοιχείο σταθερό στη λατρεία και τη θρησκευτική ζωή της Εγγύς Ανατολής.

Κοντά στους ιερείς της Έμπλα υπήρχε και μια άλλη τάξη γνωστή ως *μάχχου*. Αυτοί ήταν, ένα είδος πρωτόγονων προφητών-μάντεων, σαν κι αυτούς που ήταν γνωστοί στη Μάρι της Μεσοποταμίας το 18ο αιώνα π.Χ. οι οποίοι μετέφεραν τα μηνύματα του θεού Δαγάν. Τα μηνύματα αυτά, ήταν σύμφωνα με τα πολιτικά και στρατιωτικά δεδομένα της εποχής. Περιείχαν άλλοτε υποσχέσεις και άλλοτε φοβέρες, με βάση τις επιθυμίες και τις αντιδράσεις του βασιλιά.

Ο ρόλος τους μας θυμίζει το ρόλο των προφητών στον αρχαίο Ισραήλ. Αλλά η στάση τους, διέφερε πολύ, από τη στάση ανδρών, όπως του Νάθαν για παράδειγμα, ή του Αμώς ή ενός Ησαΐα και άλλων, που είχαν το ηθικό ανάστημα να αντιταχθούν στις αυθαιρεσίες και στις ατασθαλίες του εκάστοτε Εβραίου βασιλιά του Ισραήλ.

Οι θεοί της Έμπλα ξεπερνούσαν τους 500. Κυριότεροι απ' αυτούς ήταν ο Ιλ ή Έλ, ο θεός των θεών. Ο Δαγάν (γνωστός και από την Παλαιά Διαθήκη ως Δαγών, θεός των Φιλισταίων) ήταν θεός των σιτηρών. Ο Ρασάπ (Π.Δ.= Ρεσίφ) ήταν θεός των κεραυνών και των επιδημιών. Υπήρχε και ο Ασάρ, αρσενικός θεός ισοδύναμος της Ασάρτης (Π.Δ.=Ασταρώθ) και η θεά Ασερά (Π.Δ.=Ασεράχ). Είναι πιθανόν ακόμη, ο Χεμώς, ο πάτρωνας θεός των Μωαβιτών να ήταν ο ίδιος με τον Κέμας των Εμπλαϊτών. Σύμφωνα με τον Pettinato, από τις υπάρχουσες ενδείξεις μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι η θρησκεία των Εμπλαϊτών εξελίχθηκε από τον πολυθεϊσμό στον ενοθεϊσμό, στη λατρεία δηλαδή ενός υπέρτατου δημιουργού-θεού, μέσα σ' ένα πάνθεο.

ΕΜΠΛΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Μετά την ανακάλυψη της Έμπλα και του πολιτισμού της, ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον κεφάλαιο άνοιξε. Ένα κεφάλαιο που δεν υποψιαζόταν κανείς πιο πριν. Μπορούσαν αυτές οι ενεπίγραφες πινακίδες να ρίξουν φως πάνω σε γεγονότα και τοπωνύμια γνωστά από τα ιστορικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης; Τι σχέση μπορούσε να υπάρχει μεταξύ τους;

Η ανακάλυψη των χιλιάδων ενεπίγραφων πινακίδων που βρέθηκαν στην αίθουσα των βασιλικών αρχείων προκάλεσαν ευθύς εξ' αρχής ζωνρές συζητήσεις και αντιγνωμίες μεταξύ των ειδικών ως προς το περιεχόμενό τους.

Ο τύπος που διψάει πάντα για πληροφόρηση και επιδιέχεται όχι σπάνια σε παραπληροφόρηση, ο ανταγωνισμός, οι προσωπικές φιλοδοξίες, οι υπερβολές και, πάνω απ' όλα, η πολιτική εκμετάλλευση μιας επιστημονικής ανακάλυψης σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη περιοχή σαν κι αυτή της Συρίας–Εγγύς Ανατολής, όλα είχαν να κάμουν με τις αρχικές υπερβολικές εκτιμήσεις και ανακρίβειες δηλώσεις αρχαιολόγων και ερευνητών. Έτσι, μερικοί υποστήριζαν ένθερμα, ότι τα κείμενα της Έμπλα συναγωνίζονται σε σημασία και σπουδαιότητα τα περίφημα χειρόγραφα της Ν. Θάλασσας, γιατί αυξάνουν εκπληκτικά τη γνώση μας για τους πρώτους βιβλικούς χρόνους. Ενθουσιαστές ισχυρίστηκαν ότι οι ανακαλύψεις στην Έμπλα μπορούν να μεταβάλλουν θεωρίες σχετικά με την καταγωγή του Ιουδαϊσμού, του Χριστιανισμού και του Ισλάμ και να μεταβάλλουν καθιερωμένες ερμηνείες. Ορισμένοι πίστεψαν ότι ανακάλυψαν τα τοπωνύμια της περιφημής Πεντάπολης που αναφέρει η Γένεσης: Σόδομα, Γόμορρα, Αδαμά, Σεβωείμ και Σηγώρ (Γεν. 14:2), μεταξύ των οποίων προεξάρχουσα θέση κατείχαν οι δύο πρώτες. Έτσι δεν θα μπορούσε πια ν' αμφισβητείται η ιστορικότητά τους. Αυτά στην αρχή. Γιατί μεταγενέστερες και προσεκτικότερες έρευνες κατέδειξαν ότι υπήρξε κάποια παρανόηση. Δεν γίνεται λόγος στις πινακίδες για τις πόλεις αυτές.

Έγινε ακόμα λόγος για τις σχέσεις μεταξύ των ονομάτων *Il* και *Gia* —που ανακαλύφθηκαν στις Εμπλαϊκές πινακίδες ως σημαντικά ονόματα—, και του θείου και ιερού ονόματος *Giaxβέ* (ΓΧΒΧ) και του ονόματος *El* (θεός) της Βίβλου. Αλλά κι αυτό αποδείχθηκε εσφαλμένη και βεβιασμένη ταύτιση μετά από επιστημονικές μελέτες. Το θεϊκό όνομα *Giaxβέ* δεν εμφανίζεται στα κείμενα της Έμπλα.

Ωστόσο, παρά τις πρώτες ταυτίσεις-διαψεύσεις και παλινωδίες, η συστηματική έρευνα και ο χρόνος, κατέδειξαν αυτό που δεν μπορούσε να καταφανεί εκ πρώτης όψεως. Ότι δηλαδή, υπάρχει σχέση μεταξύ Έμπλα και Βίβλου. Αυτή όμως είναι έμμεση, όχι άμεση, όπως πιστεύτηκε και διατυμπανίστηκε εξ' αρχής από υπερβάλλοντα ζήλο.

Μερικά παραδείγματα που αποδεικνύουν αυτή τη σχέση και που ρίχνουν φως σε βιβλικά θέματα, είναι τα ακόλουθα:

Πολλά από τα προσωπικά ονόματα κατοίκων και προσώπων της Έμπλα απέσπασαν την προσοχή του Pettinato και άλλων ειδικών με τις ομοιότητες που παρουσιάζουν με γνωστά πρόσωπα ατόμων στη Βίβλο.

Ο Εβρούμ ή Εβριούμ, βασιλιάς της Έμπλα, έχει το ίδιο όνομα με τον Έβερ της Γένεσης (11:14-16), πρόγονο του Αβραάμ και πιθανόν ένα όνομα αντίστοιχο του όρου Ιβρί (Hariru)= Εβραίος(=πειρατής, μετακινούμενος). Δεν πρέπει να γίνει εδώ κάποιος συσχετισμός με το γνωστό βιβλικό πρόσωπο Έβερ. Φαίνεται όμως, ότι το όνομα αυτό ήταν σε χρήση την εποχή εκείνη.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν ονόματα, όπως Ισμαήλ (Ισμαέλ), Ισραήλ (Ισραέλ), Abarama (Αβραάμ), Μιχαήλ (Μιχα-ελ). Κανένας σοβαρός ισχυρισμός δεν μπορεί να προβληθεί ότι τα αναφερόμενα πρόσωπα, ταυτίζονται με τα γνωστά βιβλικά των αρχαιοτάτων χρόνων. Ωστόσο, η ανακάλυψη αυτή αποδεικνύει έμμεσα κάτι πολύ σπουδαίο. Αποδεικνύεται ότι οι κάτοικοι της Έμπλα έφεραν γύρω στο 2.300 π.Χ ονόματα που μνημονεύει η Βίβλος ότι έφεραν οι άνθρωποι της εποχής της (πατριαρχική εποχή). Και ότι ήταν ονόματα υπαρκτών προσώπων (όχι μυθικών, ή θεών, ή φυλών), ατόμων με σάρκα και οστά. Ονομάζονταν δηλαδή, όπως θα λέγαμε σήμερα στην εποχή μας, στη χώρα μας, π.χ. Παπαδόπουλοι, Κωνσταντινίδηδες κ.λπ. Ήταν ονόματα προσώπων υπαρκτών και όχι φανταστικών. Επίσης, ήταν ονόματα αρχαιότατα. Και γι αυτό δεν πρέπει να εκπλαγεί κανείς όταν ανακαλύπτονται ονόματα γνωστά πέρα απ' τα γνωστά βιβλικά πρόσωπα.

Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τα τοπωνύμια. Η αποτυχία να αναγνωσθούν τα Σόδομα και Γόμορρα ως πόλεις μνημονευόμενες στα Εμπλαϊκά κείμενα, δεν έχει να κάνει με την ανακάλυψη αναφορών άλλων γνωστών τοπωνυμίων. Η αναφερόμενη Ναχούρ, κέντρο γνωστό απ' τα αρχαία της Μάρι, πολύ πιθανόν να είναι η πόλη του Ναχώρ (Γεν. 24:10), όνομα γνωστό και σαν όνομα προσώπου [(παππού και αδερφού του Αβραάμ (Γεν. 11:24-26)]. Τι μπορούν να σημαίνουν όλα αυτά;

Σ' αντίθεση με τη θεωρία κριτικών που θέλουν τις ιστορίες για τους Εβραίους πατριάρχες να έχουν γραφεί γύρω στο 1.000 π.Χ., δηλαδή 1.000 χρόνια μετά από τα αναφερόμενα γεγονότα, μετά από την ανακάλυψή της Έμπλα, σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Mitchell Dahood, πρέπει να λαμβάνουμε υπ' όψη μας τη Βίβλο πολύ πιο σοβαρά σαν ιστορικό ντοκουμέντο. Και τούτο, διότι, οι άνθρωποι που κατέγραψαν τα γεγονότα αυτά στα βιβλία της, είχαν μια μεγάλη γραπτή παράδοση μπροστά τους.

Εξ' άλλου, αναμφισβήτητα γίνονται αναφορές στις πινακίδες σε πόλεις και τοποθεσίες,

Μετά από την ανακάλυψή της Έμπλα... πρέπει να λαμβάνουμε υπ' όψη μας τη Βίβλο πολύ πιο σοβαρά σαν ιστορικό ντοκουμέντο.

όπως Ασώρ, Μεγιδδώ, Ιερουσαλήμ, Λάχεις, Δώρ, Γάζα, Ασταρώθ (Καρναΐμ) κλπ, πόλεις που είναι γνωστές αρχαιολογικά σαν κατοικημένες από την 3η χιλιετηρίδα π.Χ.

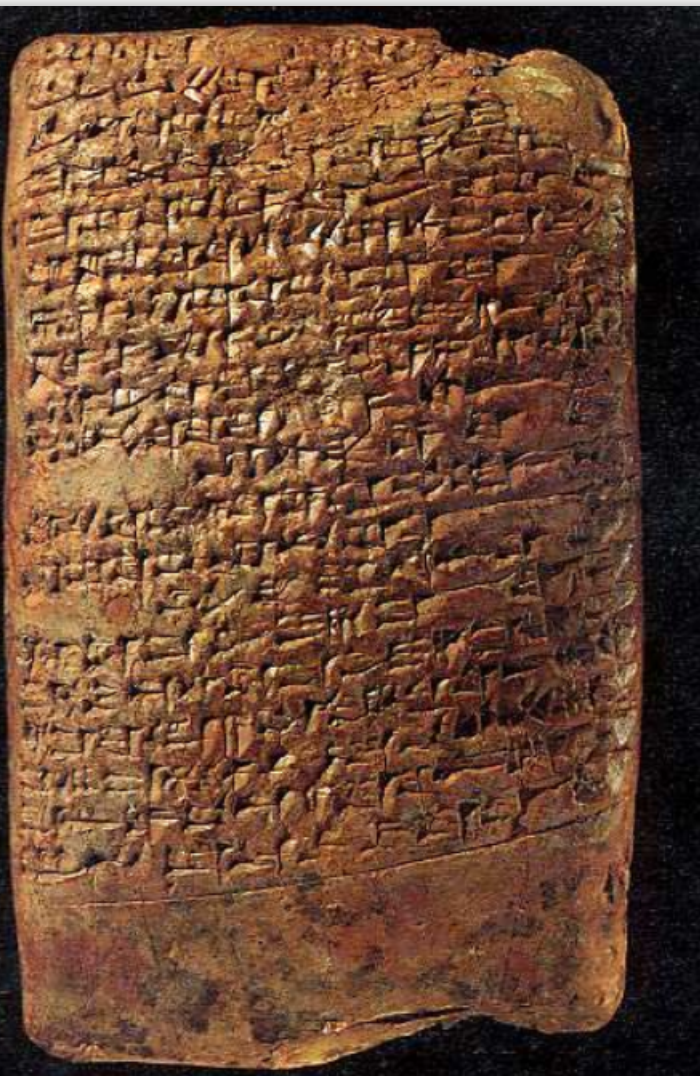
Και η ανακάλυψη αυτή δεν είναι ευκαταφρόνητη, αφού έτσι γνωρίζουμε την αρχαιότητα πολλών πόλεων που μας ήταν γνωστές μόνο από τη Βίβλο. Ακόμα κάτι εκπληκτικά ενδιαφέρον, είναι το γεγονός ότι, αρκετές λέξεις που στην Εβραϊκή Βίβλο εμφανίζονται μόνο μια φορά (άπαξ λεγόμενα) εντοπίστηκαν στην εμπλαϊκή-δυτικοσημιτική αυτή γλώσσα. Πράγμα που σημαίνει ότι είναι πανάρχαιες σημαντικές λέξεις. Όπως π.χ. η λέξη *έρεσετ* (επιθυμία) που τη βρίσκουμε μόνο στον Ψαλμό 21:3. Η λέξη, ανακαλύφθηκε όχι μόνο στην ουγκαριτική του 13ου αιώνα, αλλά και στην εμπλαϊκή γλώσσα χίλια χρόνια νωρίτερα ως *ιρισά-τουμ*. Αυτό σημαίνει ότι λέξεις της Παλαιάς Διαθήκης που επειδή ήταν σπάνιες θεωρούνταν πολύ μεταγενέστερες, ή νεότερες ή αραμαϊσμοί, στην πραγματικότητα ήταν πρώιμες δυτικοσημιτικές λέξεις που βρήκαν την κατάλληλη χρήση τους στη εβραϊκή και παρέμειναν ζωντανές στην αραμαϊκή.

Τέλος, ο πλούτος πληροφοριών για το τυπικό και τον τρόπο λατρείας στην αρχαία Έμπλα, φανερώνει πόσο αστήριχτες υπήρξαν θεωρίες κριτικών της Παλαιάς Διαθήκης σαν κι αυτή του γερμανού Βελχάχουζεν (J. Wellhausen), που υποστήριζε ότι ήταν αδύνατον να υπάρχει τυπικό και τελετουργίες του τύπου

του Λευϊτικού στο Ναό του Σολομώντα 1.000 χρόνια αργότερα απ' αυτές που γινόταν στους εμπλαϊκούς ναούς. Το συμπέρασμα είναι ότι αν υπήρχε πλούσιο τελετουργικό στους ναούς της Έμπλα, μπορούσε να υπάρχει και 1.000 χρόνια αργότερα, στο Ισραήλ.

Συνοψίζοντας τη σημασία των ευρημάτων της Έμπλα για την κατανόηση του κόσμου της Παλαιάς Διαθήκης ο αρχαιολόγος K. A. Kitchen καταλήγει:

Αυτή η πινακίδα της Έμπλα αφηγείται την ιστορία του πώς ο Mer-kar, πρόγονος του Γιλγαμές και κυβερνήτης της Ουρούκ, νίκησε τον Sukesh-danna, κυβερνήτη της Aratta. Ο Sukesh-danna απαίτησε να μετακινηθεί ο κύριος ναός της Inanna (Ιστάρ) από την Ουρούκ στην Aratta, το δικαιοματικό σπίτι του.

«Αυτά και άλλα στοιχεία έρχονται να δείξουν ότι (I) τα δεδομένα της Παλιάς Διαθήκης πρέπει να μελετούνται μέσα στο περιβάλλον της εποχής τους και όχι μεμονωμένα και (II) η κλίμακα δραστηριότητας, που ζωγραφίζεται στα κείμενα της Παλιάς Διαθήκης (όπως π.χ. τα 666 τάλαντα ή οι 20 τόνοι χρυσού εισοδήματος του Σολομώντα που “χάνουν τον αέρα τους” αν συγκριθούν με τους τόνους από ασήμι και χρυσάφι που έπαιρναν ως φόρον υποτέλειας οι βασιλείς της Έμπλα) δεν είναι ούτε αδύνατη ούτε απίθανη, όταν μελετηθεί σε σχέση με τα αντίστοιχα εξωτερικά πρότυπα».

Κοντολογίς η ανακάλυψη της Έμπλα ήρθε να μας προσδώσει πολλά νέα στοιχεία για τον υλικό πολιτισμό της Εγγύς Ανατολής στα χρόνια των πατριαρχών της Παλιάς Διαθήκης. Αλλά, και για την πρώιμη χρονολόγηση και, για τη μελέτη των δυτικοσημιτικών γλωσσών. Ο χρόνος ασφαλώς θα προσθέσει και νέες πληροφορίες όταν θα αποκρυπτογραφηθούν περισσότερες λεπτομέρειες για τον εκπληκτικό εμπλαϊκό πολιτισμό. Ασφαλώς, η ανακάλυψη της Έμπλα και του πολιτισμού της μπορεί να θεωρηθεί μια μεγάλη αρχαιολογική ανακάλυψη. Σαν κι αυτή της Ουγκαρίτ στη Συρία (1929) και της Μάρι στη Μεσοποταμία (1930 επ). Μια ανακάλυψη που έκλεισε το αρχαιολογικό κενό ανάμεσα στην αρχαία Αίγυπτο και στη Σουμερία.

Αν υπήρχε πλούσιο τελετουργικό στους ναούς της Έμπλα, μπορούσε να υπάρξει και 1.000 χρόνια αργότερα, στο Ισραήλ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- P. Mattiae-G. Pettinato, *Orientalia*, 44, 1975, σελ. 375 επ.
- G.Pettinato, *The Archives of Ebla* (1981).
- A. Archi, *The Epigraphic Evidence from Ebla and the Old Testament*, στο *Biblica* (1979), σελ. 556-66.
- K. A. Kitchen, *Η Βίβλος κι ο αρχαίος κόσμος* (Αθήνα 1986), σελ. 58-83.
- G.Pettinato, *Ebla and the Bible*, στο *Biblical Archaeologist*, (1980), σελ. 203-215.
- Howard La Fay, *Ebla, splendor of an Unknown Empire*, στο *National Geographic*, De-cember 1978, σελ. 731-759.

Τσινικόπουλος Δημήτριος

Website: www.tsinikopoulos.org

Email: dimitris@tsinikopoulos.org